

Лук'яненко О.В. Участь колективу Полтавського педінституту у процесах демократизації життя у добу десталінізації (1957 рік) / Олександр Вікторович Лук'яненко // Materialy V mezinarodni vedecko-prakticka konference "Moderny vymozenosti vedy – 2009" – Dil 8. Historie.Filosofie. Psychologie a sociologie – Praha: Publishing house "Education and science" s.r.o. – С.3-5.

Лук'яненко Олександр Вікторович,

Участь колективу Полтавського педінституту у процесах демократизації життя у добу десталінізації (1957 рік)

Четвертий рік після смерті вождя народів Йосипа Сталіна ознаменувався підготовкою до перших демократичних (у тлумаченні радянської партійної верхівки) виборів. Лавина агітаційних матеріалів заповнили сторінки радянської преси, стаючи більш яскравими та прямим з наближенням дня виборів. Тому не менш важливим питанням, яке в руслі десталінізаційних процесів піднімалося на закритих партійних зборах Педагогічного інституту, було питання суттєвої демократизації державного управління. Звичайно, добре завчені ораторами фрази про вдале проведення в життя марксистсько-ленінської національної політики, «згуртованість і дружбу між усіма народами країни» і навіть розширення компетенції Ради Міністрів Союзних республік знаходили своє відображення у виступах викладачів та студентів [1; 2].

Та найбільше пересічних громадян цікавили питання організації чергових виборів народних депутатів. Особливої уваги це потребувало не лише тому, що до складу районних та окружних виборчих комісій були обрані представники інституту (Марія Безкишина, Людмила Лихіна) [3; 4]. Окрему роль відіграло розташування у приміщенні ПДП виборчої дільниці. Партійці педагогічного інституту взялись організувати агітпункт, після того, як партбюро інституту 11 січня ухвалило і взяло до виконання постанову бюро Жовтневого РК КПУ від 9 січня з відповідною вимогою [5]. Однак, робота з цього питання затягувалася, за що педвуз отримав догану від райкому КПУ разом з ультиматумом поживати роботу по організації та діяльності агітпункту «у світлі постанов XX з'їзду КПРС» [6]. Та навіть створений в ультимативні два дні агітпункт вчасно не зміг розпочати роботу. І банальна причина полягали

навіть не в антипартійних настроях: агітпункт не відкрився, бо «у його приміщенні видавали кошти заочникам» [7].

Загалом, початок року суттєво не позначився на зміні реакції студентсько-викладацького складу на політику десталінізації в Україні. Серед основних її проявів можемо назвати:

- 1) подолання проблем, пов'язаних з боротьбою з феноменом культу особи;
- 2) залучення до демократизації місцевих органів влади;
- 3) підтримка влади у пошукові прихованого ворога соціалізму.

Відкрито негодних та опозиційних виступів немає. На нулі також знаходяться будь-які прояви ініціативи та бачення майбутнього новітніх реформ. Поміж виступів, натомість, легко вгадуються відбитки «дохрущовських» часів. Можливо, вияви непереборного страху оприлюднювати власну думку, пропонувати альтернативу є яскравим свідченням укорінення у свідомості дієвості тоталітарної державної машини. І, скоріш за все, саме податливий стан свідомості населення, готового підтримувати пусті гасла, «аби лише не чіпали», дозволить у недалекому майбутньому Брежневу відродити анафемовані Микитою Сергійовичем способи управління країною.

З вище окресленого видно, що емоційний та психологічний стан колективу ПДП на початок 1957 року знаходився у прямій залежності від подій минулого року. Фактори, що впливали на формування інтересів партійців, можемо градувати відповідно до їхніх виступів у наступну послідовність:

- 1) вплив листа ЦК КПРС «Про посилення політичної роботи партійних органів в масах і присікання вилазок антирадянських, ворожих елементів» від 19.12.1956 року [8] (фактор на 62% зумовив хід партійних зборів та життя Педінституту у січні 1957 року);
- 2) наслідки хибного розуміння боротьби з культом особи та використання державної політики для задоволення власних амбіцій (пам'ять про «приниження» Семиволоса як керівника ВНЗ тримала 25% уваги);

- 3) демократизація суспільного життя через вибори народних депутатів на початок року не стає превалюючим фактором і лише на 13% визначає коло інтересів педагогів.

Шукаючи відповідь на питання, як колектив спромігся подолати наявну кризу колективу, виявимо, що шляхів виходу з ситуації було знайдено три, причому всі з них були використані одночасно:

- 1) радикальний шлях (проявився у звільненні незгодних з лінією директора Педагогічного ВНЗ М.І. Семволоса);
- 2) шлях лояльності (виявився у посиленні «блоку» прихильників директора інституту);
- 3) шлях прихованої опозиційності (за якого пряму критику М.Семиволоса ховали за державною боротьбою з проявами канцелярно-бюрократичних методів керівництва).

І, з рештою, відшуковуючи способи, долучення ПДП імені В.Г. Короленка до загальнодержавного комплексу змін у суспільстві, виокремимо такі їх характеристики:

- 1) тлумачення суспільних проблем крізь призму педагогічної діяльності (як приклад, антирадянська діяльність розуміється як аморальна поведінка, невиконання постанов XX з'їзду – як недосконале читання лекцій, недостатнє охоплення мас виховною роботою тощо);
- 2) примітивне дублювання розпоряджень та вимог керівних органів в управлінській діяльності ПДП (від директивних листів ЦК до загальносоюзних закликів Спілки письменників СРСР);
- 3) екстраполяція персональних проблем на перелік насущних питань політики держави (так Семиволос за новоявлених «ворогів народу» вважає колишніх колег Мандича та Лозовського, голова обласного Товариства поширення наукового та політичного знання Д.Степанов за боротьбу з «антипартійщиками» настійливо пропонував заняття в наукових гуртках);

4) слабкий інтерес до активних дій у змінах в суспільстві (зокрема, це яскраво демонструє слабе зацікавлення участю у виборчій кампанії в СРСР можливо, через штучність всього процесу реформації).

Так починався другий рік активної десталінізації для освітянської еліти Полтавщини. Важкі трудові будні, прикрашені потребами вирішувати буденні питання вкупі з загальнодержавними проблемами тільки починалися. Поперчену для пересічних партійців у Центрального Комітету та у великого реформатора М.Хрущова було вдосталь подарунків: від знищення довіри до колишніх світочів революційного духу до розправи над живим символом перемоги над фашистською Німеччиною – Г.Жуковим. Але нині, на початку 1957 року, про це відомо, і то – можливо, лише одному Першому секретареві, якій мав власний план побудови комунізму в СРСР.

Список посилань на джерела та літературу:

1. Промова товариша М.С Хрущова (вручення ордена Леніна Узбецькій РСР) // Зоря Полтавщини. – 15 січня 1957. – №10. – С.1.
2. Промова товариша К.Є. Ворошилова (вручення ордена Леніна Казахській РСР) // Зоря Полтавщини. – 16 січня 1957. – №11. – С.1.
3. Уманець Г., Артюшенко М. Про затвердження складу районних виборчих комісій по виборах до районних рад депутатів трудящих в м. Полтаві // Зоря Полтавщини. – 6 січня 1957. – №4. – С.4.
4. Про затвердження складу Округних виборчих комісій по виборах до Полтавської обласної Ради депутатів трудящих // Зоря Полтавщини. – 10 січня 1957. – №7. – С.2-4.
5. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк. 103.
6. ДАПО. – Ф. 19. – Опис 1. – Спр. 239. – арк. 8.
7. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.2.
8. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 5231. – арк. 9.